

Lilla Koppetorp

1903 köptes lilla Koppetorp av Wilhelm och Ester Pettersson, som tidigare bott i Kärr i Bankekind. Deras son Georg, född 1885, var ung när han började göra affärer genom att beställa varor ur Åhlén & Holms katalog och sen sälja varorna eller förmedla köpen till grannar och sockenbor. Redan före 1910 satte han igång med att inreda en butik i före detta brygghuset på gården. Halva huset blev själva butikslokalen och resten användes som lager. Tidigare hade det funnits en liten handelsbod i Lund, ett torp under Gösstorp. Vi vet inte annat om handeln i Lund än att den drivits av fröken Anna Tollén. Georg övertog en del av inredningen och kanske också lagret. Martin Sunnerstam, son till George, har lämnat de här uppgifterna. Han minns att ett hyllfack med lådor kommit från Lund.

Våra snabbköp har nog inte många likheter med en lanthandel från 1910. Alla varor såldes i lös vikt. Vete- och rågmjöl förvarades i lårar, liksom socker och gryn, kaffe, rostat och orostat (rått) och östes upp i påsar och vägdes i en våg på disken, sill togs ur en tunna inne på lagret, till sirap, ljus eller mörk, fick man ha med sig en burk eller kruka, såpa fanns i träholkar. I taket hängde piskor, hinkar och bleckflaskor och träskor. I hyllorna fanns porslin, glas, tyger och sybehör. Spik, yxor, liar och spadarkunde man också få där, liksom sulläder i en rulle. Skomakaren i Högsäter gick dit och köpte sig en bit när han behövde. Under en lucka i golvet förvarades färskvaror som margarin, korb och liknande. Ett fat med fotogen stod ute vid ena väggen. Från Östgöta Welocipedfabrik i Linköping köptes in cyklar av märkena Gripen och Vega. Han gjorde också affärer med lantbruksmaskiner.

Affären hölls öppen hela dagen, var han inne i bostaden när det kom en kund, så fanns det en klocka på dörren som kallade. Georg hade emellanåt hjälp av någon av sina systrar, så länge de var kvar i hemmet. 1912 gifte han sig och det blev sen hans fru som fick ta hand om affären ibland. Den nya familjen bodde liksom föräldrarna i Lilla Koppetorp, eftersom huset innehöll två lägenheter. Att det behövdes hjälp att sköta handeln kan man förstå när man får veta att han förutom att driva affär skötte lantbruket och dessutom fungerade som fjärdingsman i Gårdeby och tillika var styrelseledamot i fattigvårdsnämnden, antagligen som ordförande.

Nog kan vi tillåta oss att göra en liten utveckelse från historien om lanthandeln och berätta ett par små historier från hans liv i de sammanhangen. Det hade gått ut en efterlysning på en rymling och Georg Pettersson lyckades ta honom, och körde honom med häst och vagn till länsman i Skärkind. Länsmannen läxade upp honom för att han inte satt handbojor på fången.

Den gamla fattigstugan hade Georg svårt att acceptera. Han genomdrev så småningom, trots hårt motstånd från de stora gårdarna och från prästen, att det nya ålderdomshemmet byggdes 1917. Prästen hade svårt att glömma sitt nederlag.

Telefon var väl en nödvändighet för att fjärdingsman skulle kunna kallas och en sådan drogs in 1915. Det måste ha varit den allra första i Gårdeby. Samtidigt blev det elektrifierat i Lilla Koppetorp. Post fick man hämta i handeln, där den delades ut i fack efter att ha hämtats i Ringstorp.

Tinjia Fertil bakom disken

1923 överlät Georg Pettersson affären till Gunnar Trosell, som också skaffade sig en filial i Skärkind. Han drev den bara i ett år och fram till 1934 då Thyra Zettervall övertog den hade den flera olika innehavare, Karl och Rut Larsson till 1926 och sedan syskonparet Evert och Elsie Johansson.

Thyra Zettervall kom till vår studiecirkel och berättade om sin tid med affären i Lilla Koppetorp: Karl och Ottilia Andersson köpte Lilla Koppetorp 1923. 1934 övertog Thyra, 22 år gammal, affären och hon berättar att startkapitalet var i kontanter 50 kronor. Lagret betalades med hjälp av en växel på 1 300 kronor. Varje dag hölls öppet mellan klockan 8 på morgonen till klockan 6 på kvällen, eller så länge kunderna kom. Det kunde hända att de ringde på ganska sent på kvällen. Dagskassorna gick upp till omkring 40 kronor. Vi kan som jämförelse nämna att en byggnadsarbetare hade en timlön på 50-60 öre. Före jul ökade förstas omsättningen en del, ett exempel är en kund som handlade för hela 50 kronor. Eftersom det var brukligt med återbäring måste Thyra också lämna rabatt, hon skrev för hand ut ett kvitto på summan. De kvittona fick hon sedan på nyåret tillbaka för att räkna ut var och ens återbäring. Det gjorde att dagskassorna under januari minskade betydligt. Kunderna handlade mest på bok och när det skulle betalas blev det inte alltid i kontanter, utan många lämnade i stället sina egna produkter, smör och ägg.

Sortimentet var väl ungefär detsamma som på Georg Petterssons tid. Det började så smått komma färdiga förpackningar för en del varor. Först kom tvättmedel som Vita tvättbjörn och Persil. Thyra sålde ibland bröd som hon själv bakade, till och med småbröd när hon hann med.

Smör och ägg som lämnats måste ju sedan avyttras. Thyra packade smöret i ½-kilospaket och plockade äggen i 10-tjogs-trälådor. Sedan cyklade hon med två sådana lådor fastsurrade på en bräda på pakethållaren och med smörpaketerna ovanpå iväg till busshållplatsen vid prästgården. På det sättet tog hon sig in och "torgade" på Nya Torget varje lördag flera år framåt. I stan passade hon på att förnya sitt varulager, till exempel snus och cigaretter. Annars fick hon de flesta varorna med mjölkbilen. Ost och charkuterier kom ofta direkt med bil.

För att få ett litet begrepp om prisläget eller vi kanske ska säga penningvärdet på den tiden, berättar Thyra att hyran för affären och bostad i föräldrarnas gård var 300 kronor per år. Första sommaren hon hade affären sydde hon sig en klänning av bomullstyg för 50 öre metern, 3 meter gick det åt, hatten gick på 3 kronor och vita tygskor 2:50.

Ledighet och semester var inte något självklart när man drev lanthandel. Det hände någon enstaka gång att man kunde ta sig ett par dagar ledigt. Då ryckte syster Greta in och tog hand om försäljningen liksom på lördagarna då Thyra for till torget. 1955 slogs lanthandeln igen för gott och man sålde ut varorna på realisation.

Nerskrivet i Gårdeby våren 1988

Kamrader på "Rean" är för
medläggelse

Luvilla Suokas este

Rohigt på "Paa"